

dio časnika), te bi programe trebalo kontinuirano provoditi, evaluirati ih i permanentno poboljšavati.

Osnova za evaluaciju preventivnih programa bit će epidemiološko praćenje te pojave provođenjem istraživanja ciljanih na ispitivanje stavova vojnika o uporabi pojedinih droga, na ispitivanje pojavnosti i karakteristika te pojave. U organizaciji i osmišljavanju mnogih preventivnih aktivnosti trebalo bi što više angažirati i motivirati same vojnike čime bi došla do izražaja i njihova kreativnost.

Vanjski stručnjaci, provjereno osposobljeni za provođenje specifične edukacije, dobro su došli, no njihova je važnija zadaća educirati stručnjake, buduće edukatore. To je važno stoga da se na minimum smanje mogući kontraproduktivni efekti u provođenju edukativnog rada – koji, ako se ne provodi doktrinarno kako treba, može povećati interes za uzimanjem droga. Potrebno je mnogo znanja i iskustva u osmišljavanju kvalitetne edukacije koja se u svom sadržaju manje fokusira na same droge (sredstva) i njihovo psihofarmakološko djelovanje, a više na životne situacije i probleme mladih ljudi u kojima se povećava rizik započinjanja uzimanja droga. U edukaciji je, dakle, fokus na uzrocima počinjanja i nastavljanja uzimanja pojedinih droga, te na argumentiranom i sustavnom tumačenju medicinskih, etičkih, zdravstvenih, ekonomskih, zakonskih i drugih posljedica uporabe pojedinih droga.

I edukatorima i što većem broju vojnika treba učiniti što je više moguće lako dostupnom provjereno korisnu literaturu u kojoj mogu naći odgovore na pitanja u svezi droga, ali i odgovore koji ih neće poticati na uzimanje droga. U tom smislu, osobito je prikladan priručnik za mlade u izdanju izdavačke kuće “*Sysprint*” iz Zagreba pod naslovom: “*Doktore, je li istina da trava čisti pluća*”.

Stalna koordinacija u provođenju programskih aktivnosti unutar HV-a i drugih resora na način koji je zacrtan u prijedlogu Nacionalnog programa treba se nastaviti i stalno poboljšavati sudjelovanjem predstavnika Ministarstva obrane u radu Komisije za suzbijanje zloporabe droga Vlade Republike Hrvatske.

NEVLADINE ORGANIZACIJE U SUZBIJANJU ZLOPORABE DROGA

Nije potrebno niti naglašavati koliku važnost u neposrednom promicanju interesa, zadovoljavanju mnogih potreba, zaštite ljudskih prava i sloboda građana i ujedno kontroli političkog i državnog sustava i njegovih institucija, kad je riječ o spomenutim pitanjima, imaju danas različite udruge građana i mnoge NVO. One su tekovina suvremenog

demokratskog i civilnog društva. Komplementarnost ta dva sustava (GO i NGO) daje posebnu kvalitetu u zaštiti društva od pogubnih posljedica zlorabe psihoaktivnih sredstava. Država preko svojih institucija nije u stanju kvalitetno zadovoljavati mnoge i vrlo specifične potrebe građana, osobito na vrlo lokalnoj razini. Ali to može učiniti civilni sektor. Rat protiv naše zemlje iznjedrio je u kratko vrijeme na tisuće različitih udruga od kojih su mnoge služile kojekakvim interesima. Slab nadzor njihovog rada i financijskog poslovanja omogućavao je mnoge zlorabe, od jednostavnog rasipanja novca za nikakve programe i bogaćenja pojedinaca do "pranja novca". No kroz nekoliko godina u javnosti su se afirmirale mnoge udruge koje su istinski služile i služe interesima građana, stekla su se dragocjena iskustva i konačno, danas država vidi u njima partnera s kojim treba računati, pregovarati, dogovarati se i financijski ga podržavati.

Danas je u svijetu mnogo moćnih NGO koje imaju međunarodnu dimenziju i koje se isključivo bave pitanjima u svezi droga. U tom širokom i složenom području njihov utjecaj posebno dolazi do izražaja u:

- programima rehabilitacije ovisnika (terapijske zajednice),
- programima smanjenja štete i rizika vezanih uz uzimanje droga (*harm-reduction*),
- programima zaštite rizične i ugrožene populacije izvan institucija države (*out-reach*),
- brojnim primarno preventivnim aktivnostima na lokalnoj razini,

Tako je u Hrvatskoj prvu terapijsku zajednicu za ovisnike pokrenula nevladina udruga "Susret".

Dokora je počelo s djelovanjem još nekoliko zajednica koje su zbrinjavale na stotine ovisnika što je bilo od velike koristi radi činjenice da država nije pokazala interes da razvija kapacitete za rehabilitaciju tih bolesnika. Tako i danas značajan doprinos (a bez investicije od strane države) daje zajednica Cenacolo, RETO, REMAR i još neki manji programi. Prvu jedinicu za zamjenu prljavog, čistim priborom za injiciranje droge (radi prevencije HIV infekcije i hepatitisa B i C) vrlo je uspješno pokrenula udruga "Help" u Splitu. Po uzoru na slične europske udruge roditelja (Pokret roditelja, Roditelji protiv droga, itd.), u Hrvatskoj djeluje niz sličnih udruga. Nitko tako glasno, s toliko emocija ali i očaja nije u stanju govoriti o problemu ovisnosti i inzistirati pa i "pritiskati" vlasti da pomognu, kao što to mogu činiti roditelji djece koja su ovisna. Oni su prošli ili prolaze taj pakao i koliko god njima samima treba pomoć, oni su u stanju svojim iskustvom pomoći i drugima. Tako je u Splitu udruga "Novi život" ili u Zagre-

bu “UPO” (dok nije izvršen “udar” kojom su eliminirani stručnjaci i osnivači), pokreće brojne inicijative kojima se obogaćuje Nacionalni program poticanjem programa samozaštitnog tipa i savjetovanišnog rada (u kojem su angažirani liječeni ovisnici i roditelji liječenih ovisnika) i klubova obitelji liječenih ovisnika. Udruga “Novi život” u Splitu je prva u zemlji koristila model *out-reach* rada kojim je kontaktirala, pomogla i uputila u terapijske zajednice nekoliko stotina ovisnika uz minimalni financijski suport. U Zagrebu je pokrenuto i osnivanje Klubova anonimnih ovisnika.

Ne treba niti naglašavati koliku ulogu u okviru humanitarnog rada kojim se pomaže i ovisnicima ima najbolje organizirana nevladina organizacija (Hrvatski crveni križ) i dakako mnoge vjerske organizacije. Danas u Hrvatskoj djeluju na stotine NGO koje u programu rada navode da se bave problemom ovisnosti. Na žalost, njihov ukupan doprinos nije sukladan sredstvima koja dobivaju a svojom glasnoćom uz pomoć medija znatno su otežali razvoj državnog sustava za prevenciju i tretman ovisnosti.